

PEDAGOGERS ARBETE MED BARNNS INFLYTANDE VID LUNCHSITUATIONEN

Grundnivå

Pedagogiskt arbete

Helena Mellberg

Sara Olsson

2020-FÖRSK-G16

HÖGSKOLAN I BORÅS

Program: Förskolläraryrket

Svensk titel: Pedagogers arbete med barns inflytande vid lunchsituationen

Engelsk titel: Educators' work with children's influence in the lunch situation

Utgivningsår: 2020

Författare: Helena Mellberg och Sara Olsson

Handledare: Disa Bergnehr

Examinator: Richard Baldwin

Nyckelord: Inflytande

Sammanfattning

För att barn ska få möjlighet att utvecklas i sitt lärande är det viktigt, och nödvändigt, att pedagogerna arbetar med barns inflytande. Utifrån den sociokulturella teorin lär barn både av varandra men också av de vuxna. Därav är pedagogers förhållningssätt en viktig faktor för att skapa de rätta förutsättningarna i arbetet med barns inflytande.

Syftet med denna studie är att undersöka hur pedagogerna arbetar med barns inflytande vid lunchsituationen och hur pedagogerna skattar sitt eget arbete gällande detta.

Metoderna som använts är kvantitativa observationer och enkäter. Åtta pedagoger från två olika förskolor deltog i studien.

Resultatet visar på att båda förskolorna arbetar på liknande sätt gällande barns inflytande vid lunchsituationen. Det mest förekommande i observationerna var att barnen fick frågan vad de ville ha av maten som serverades, innan pedagogerna la upp det på tallriken. Det förekom dock skillnader i vad pedagogerna svarade i enkäten och vad som observerades. I enkäten svarade fem pedagoger att de ofta uppmuntrade barnen till att ta mat själva men vid observationstillfället var det enbart en pedagog som gjorde detta.

Innehållsförteckning

1 INLEDNING	4
2 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR	5
2.1 Syfte	5
2.2 Frågeställningar	5
2.3 Begrepp	5
2.3.1 Inflytande och samtal	5
3 BAKGRUND	6
3.1 Historisk utveckling	6
3.2 Tidigare forskning	6
3.2.1 Tidigare forskningsresultat	7
3.2.2 Teoretisk ram	8
4 METOD	9
4.1 Kvantitativ metod	9
4.1.1 Kvantitativ metod observation	9
4.1.2 Kvantitativ metod enkät	10
4.2 Urval	10
4.3 Genomförande	11
4.4 Forskningsetiska övervägande	11
4.5 Analys/bearbetning	12
5 RESULTAT	13
5.1 Sammanställning av material; Observation	13
<i>Tabell 1. Observation</i>	13
5.1.1 Sammanställning tabell 1	13
5.2 Sammanställning av material; Enkät	15
<i>Tabell 2. Vid servering</i>	15
5.2.1 Sammanställning tabell 2	15
<i>Tabell 3. Vid måltiden (pedagogerna fick fylla i flera svarsalternativ)</i>	16
5.2.2 Sammanställning tabell 3	16
<i>Tabell 4. Samtal vid matbordet</i>	18
5.2.3 Sammanställning tabell 4	18
6 DISKUSSION	19
6.1 Diskussion av resultatet	19

6.2 Relevans till tidigare forskning	20
6.3 Teoretisk ram	21
6.4 Metoddiskussion	21
6.5 Didaktiska konsekvenser	22
7 REFERENSER	24
8 BILAGOR	27
8.1 Bilaga 1 – Informationsbrev till pedagoger	27
8.2 Bilaga 2 – Enkät till pedagoger	28
8.3 Bilaga 3 - Observationschema	31

1 INLEDNING

Barn i förskolan har rätt till delaktighet och inflytande. De ska få göra val utifrån egna förutsättningar och på så sätt ges möjlighet att utveckla tilltro till sin egen förmåga. I Läroplanen för förskolan står att läsa att:

”Barngruppen och samspelet mellan barnen är en viktig och aktiv del i barnens utveckling och lärande i förskolan. Undervisningen ska baseras på såväl att barnen lär tillsammans och av varandra som samspelet mellan vuxna och barn.”

(Lpfö 18, s. 11)

”Förskollärare ska ansvara för att barnen får sina behov respekterade och tillgodosedda och får uppleva sitt eget värde.”

(Lpfö 18, s 12)

Alla pedagoger, som är verksamma i förskolan, ska sträva efter att barn ges det inflytande de har rätt till i förskolans alla moment. Lunchsituationen på förskolan är ett vardagligt inslag, där barns inflytande inte synliggörs på samma sätt som vid till exempel val av lek samt andra aktiviteter. Måltiden är, enligt Munck Sundman (2013, s. 47), en självklar del i förskolans vardag och kan sägas ske rutinmässigt. Måltiden kan ses som en specifik situation där barnets lärande både får möjlighet att utmanas och synliggöras på olika sätt. Följaktligen skapar måltiden möjligheter för en omsorgsfull och lärande pedagogik (Johansson och Pramling Samuelsson, 2001, s. 88). Det har också visat att vid måltider uppstår vanligtvis samtal om vardagliga situationer som innefattat familj, aktiviteter på förskolan samt barns tankar och funderingar (Munck Sundman, 2013, s.47). Pedagog och barn får möjlighet till givande samtal då pedagoger, vid jämförelse med helgrupp, har färre barn vid sitt ansvarsbord. Lunchsituationen är ett tillfälle där barn kan utmanas i sin lärandeprocess gällande att ta mat själva på ett ordentligt sätt och samtidigt lära sig portionskontroll. Det är samtidigt en situation där barn kan ges inflytande gällande olika val:

“Det är framförallt vid matsituationerna som ett arbete med att utveckla barnens kunskap om sig själva framträder både vad gäller egna förmågor och om egna reaktioner. Här uppmärksammas även sådant som kan leda fram till att barnen utvecklar medvetenhet om den egna kroppen och sin egen existens i förhållande till andra.”

(Skolverket 2015, s.27)

Det har tidigare forskats om barns inflytande och delaktighet inom förskolans olika aktiviteter. Dock finns få studier som fokuserat på barns inflytande vid lunchen. Av denna anledning genomförs denna studie, då lunchsituationerna är en viktig del att belysa i förskolans arbete med att ge barn inflytande.

2 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR

I nedanstående stycke presenteras studiens syfte och frågeställningar.

2.1 Syfte

Syftet med denna studie är att undersöka hur pedagogerna arbetar med barns inflytande, och skattar att de möjliggör inflytande, vid lunchsituationen på två olika förskolor, förskola A och förskola B.

2.2 Frågeställningar

- Hur ofta och på vilka sätt ges barnen inflytande vid luncherna?
- Hur skattar förskolepersonalen att de ger barnen inflytande vid lunchen?

2.3 Begrepp

Här nedan beskrivs de begrepp som är relevanta för studien.

2.3.1 Inflytande och samtal

Det finns olika sätt att definiera barns inflytande. Arnér (2009, s. 14) förklarar begreppet inflytande som tolkningsbart där sammanhang och situation avgör dess innebörd. Westlund (2011, s. 70) menar att inflytande handlar om vilket förhållningssätt pedagogerna har, det vill säga att det inte endast handlar om vad de gör för att ge barn inflytande utan också på vilket sätt pedagogerna gör det. Enligt Johannesen och Sandvik (2009, s. 30) innebär begreppet inflytande barns rätt att välja själva och uttrycka sina tankar och åsikter. Det finns flera olika inflytandeformer, enligt Westlund (2011, s. 164), men pedagoger arbetar vanligtvis efter fyra former: 1) att pedagogerna ger barnen valalternativ, 2) att de låter barnen få komma med egna förslag, 3) att erbjuda och föreslå, och 4) att pedagogerna är bejakande mot alternativen som barnen framför. Barns möjlighet till inflytande är beroende på vilket förhållningssätt och barnsyn pedagogerna har (Emilson, 2006, s. 38). Det är pedagogerna i förskolan som tillåter barn att utöva inflytande och det finns olika inflytelseformer som alla är beroende av pedagogers förhållningssätt och attityd gentemot barnen (Westlund, 2011, s. 77).

Samtal är ett sätt för barn att uttrycka sina tankar och åsikter. Detta kräver dock att pedagogerna i förskolan tar sig tid samt intresserar sig för barns tankar och åsikter. Detta, förklarar Arnér (2009, s. 20) vidare, gör att relationerna stärks och utvecklas mellan pedagoger och barn. Måltiden, enligt Massey (2004, ss. 229-230) är exempel på ett vardagligt inslag i förskolan, där chans till utmanande samtal för det kognitiva tänkandet ofta förbises av pedagoger. Därav, menar Massey, att det är viktigt med en vuxen som är närvarande vid lunchen för att ge möjlighet till dessa sorters samtal.

3 BAKGRUND

I nedanstående text presenteras hur barnsynen har förändrats över tid samt tidigare forskning som genomförts inom barns inflytande.

3.1 Historisk utveckling

Barnsynen är i ständig förändring och det som påverkar barnsynen är omvärldens normer och värderingar. Det har skett omfattande förändringar från 1600- talet fram till idag. I slutet av 1600- talet ansågs barn vara arvsyndens bärare och därmed sågs som onda. För att utrota det onda ur barnet användes uppfostringstaktiker såsom aga. På 1700-talet skedde en förändring i barnsynen och barn ansågs inte längre som onda utan ses som goda. Föräldraskap och föräldrarnas kompetens, gällande att ta hand om barnet, fick nu ett större fokus. I mitten av 1800- talet börjar barn få rättigheter men andra sådana än vad de vuxna har och aga var fortfarande en uppfostringstaktik. Barns rättigheter såsom rätt till skola och mat börjar ta form, dock ansågs barndomen som en period som barn snabbt skulle ta sig igenom (Danielsson, 2016).

På mitten av 1900-talet skedde fler förändringar gällande synen på barn och barndom. Barn ansågs nu vara kompetenta, ha stor potential samt har många förmågor som är eftersträvansvärda. Nu värderas barn högt och bekymmer över huruvida barns rätta förutsättningar ges, både i skolan och i hemmen, ökar. Denna barnsyn är relevant även idag (Danielsson, 2016). I FN:s barnkonvention, som träder i kraft som svensk lag den 1 januari 2020, finns att läsa:

“Konventionsstaterna ska tillförsäkra det barn som är i stånd att bilda egna åsikter rätten att fritt uttrycka dessa i alla frågor som rör barnet. Barnets åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad.”

Artikel 12

3.2 Tidigare forskning

I nedanstående text presenteras tidigare forskning som genomförts, vilket syfte de haft med forskningen, metoder forskarna använt sig av, forskningsresultaten samt teoretisk ram. I enlighet med denna studies syfte, finns det tidigare relevant forskning om barns inflytande men också om barns inflytande vid måltiderna. Bergnehr (2019, s. 56) menar att det behövs studier med syfte att belysa hur *barnen* får makt gällande inflytande i förskolans olika situationer. Studier som synliggör hur barn *tar* och *får* inflytande, men också hur det både begränsas och möjliggörs av pedagogerna.

Forskning om barns inflytande har genomförts av bland annat Westlund (2011), Hamerslag (2013), Emilson (2006) och Arnér (2006). Gemensamt för de fyra forskarna är att de utgår från syftet att undersöka på vilket sätt pedagogerna ger barn inflytande i förskolan. Det är relevant att få en uppfattning hur tidigare forskare undersökt pedagogers arbete med barns inflytande i de andra momenten i förskolan och inte bara vid måltiderna. Anledningen till detta för att få en insyn i hur det arbetet kan skilja sig mellan lunchen och den övriga tiden. Forskning om barns inflytande vid måltiderna har det bland annat genomförts av Munck Sundman (2013) och Johansson och Pramling Samuelsson (2001). Deras syfte har varit att

studera både samtalen och hur pedagogerna agerar vid måltiderna och på så sätt synliggöra om och hur barn tillåts inflytande. Då denna studies syfte är att synliggöra hur pedagoger arbetar med barns inflytande vid lunchsituationen, är det viktigt att studera tidigare forskningar som har liknande syfte, vilket Munck Sundman (2013) och Johansson och Pramling Samuelsson (2001) forskningar har.

De flest förekommande metoderna i tidigare forskning är observationer, enkäter och att genomföra intervjuer (Johansson & Pramling Samuelsson, 2001; Emilson, 2006; Hamerslag, 2013; Munck Sundman, 2013, och Westlund, 2011). Däremot har Arnér (2006) använt metoder i form av fältanteckningar, berättelseforskning i form av pedagogers berättelser samt minnesanteckningar från seminarier. Liksom majoriteten av de tidigare forskarna, har metoden i denna studie varit att ge ut enkäter och att observera pedagogerna för att få fram resultatet i förhållandet till syftet. En kombination av flera olika metoder är att rekommendera i forskningssammanhang, enligt Stukát (2005, s. 124) för att på så sätt åstadkomma bättre validitet och reliabilitet i sin forskning.

3.2.1 Tidigare forskningsresultat

Tidigare forskningsresultat påvisar att pedagogers förhållningssätt är en viktig faktor i arbetet med barns inflytande, både vid lunchen som vid andra aktiviteter som sker i förskolans verksamhet. Pedagoger kan förändra sitt förhållningssätt och sina arbetsformer genom att reflektera hur de arbetar med barns inflytande. Barn får inte inflytande om inte pedagogerna tillåter det. Det är pedagogerna som har makten över när, i vilka situationer barn får utöva inflytande.

Resultatet i Johansson och Pramling Samuelsson (2001) forskning visar skillnader på pedagogernas arbete med barns inflytande och hur samtalen sker vid måltiderna. De har studerat pedagoger på två olika avdelningar och pedagogerna på dessa arbetar på olika sätt. På den ena avdelningen pendlar pedagogerna, inledningsvis, mellan att bemöta barn och kollegor lika för att sedan bemöta barnen allt mindre. Resultatet visar att pedagogerna övergår att samtala mer med varandra, och mindre med barnen, när de serverat mat till barnen. På den andra avdelningen är pedagogerna inriktade på att bemöta och samspela med barnen under hela måltiden. Pedagogerna bekräftar barnens kompetenser och strävar efter att samspelet sker på barnens villkor. I Munck Sundmans (2013) forskning framkommer det att pedagogerna arbetar utefter att barnen ska få komma till tals i tur och ordning vid måltiderna. Barnen lyssnar aktivt på varandra och låter han/hon som pratar att prata klart utan att avbryta. Barnen rättar varandra när det gäller uppförandet vid bordet samt hur de talar.

Resultatet i Arnérs (2006) forskning om barns inflytande visade att pedagoger kan, och har möjlighet, att förändra de vanemässiga förhållningssätten gentemot barn och deras initiativtagande. Pedagogerna, som deltog i forskningen, har regelbundet reflekterat över sitt förhållningssätt vilket ledde till en medvetenhet om sitt perspektiv som kan påverka deras arbete gentemot barnen. Detta betonar vikten av pedagogers förhållningssätt i arbetet med barns inflytande. Resultatet visar även att pedagogerna arbetade mer bejakande i sitt bemötande av barnen än vad de tidigare gjort. Detta ledde till att barnen hade en djupare koncentration och större kreativitet. Pedagogerna uppmärksammade att både samspel och interaktion mellan barn- barn och barn- vuxna förändrades till det positiva. Liksom resultatet i Arnérs forskning, visar Westlunds (2011) forskning att pedagogers förhållningssätt är en viktig faktor i barn inflytande. För att förtydliga resultatet kategoriserade Westlund

pedagogernas arbetssätt, gällande barns inflytande, i fem delar då de arbetade på varierande sätt. Det vanligaste arbetssättet pedagogerna arbetade på kategoriserade Westlund in i ytterligare fyra delar för att på så sätt tydliggöra resultatet mer.

I Emilssons (2007) forskning visar resultatet på, likt Arnérs forskning, att barns möjlighet till inflytande, valmöjligheter och initiativtagande är beroende av pedagogers förhållningssätt och regler. Det framkom också i resultatet att barnen, vid de planerade aktiviteterna, fick näst intill ingen möjlighet till inflytande. Resultatet i Hamerslags (2013) forskning påvisar motsatsen, jämfört med Emilssons forskning, då pedagogerna aktivt arbetar med att barn ska få utöva inflytande i de planerade projekten i förskolan. Det framkom även i Hamerslags forskning att det är pedagogernas arbetssätt och förhållningssätt som styr barns möjlighet till inflytande och initiativtagande

3.2.2 Teoretisk ram

Denna studie har Lev Vygotskijs sociokulturella teori som utgångspunkt vilket förespråkar att barn lär i samspel, både med andra barn och med vuxna. Det är *samarbetet* till lösningen som är i fokus, inte på den definitiva lösningen inom denna teori (Säljö, 2014, s. 17).

Lunchsituationen är, liksom övrig vistelsetid på förskolan, ett tillfälle där barn får möjlighet att se och lära av varandra. Denna studies syfte är att synliggöra hur pedagogerna arbetar med barns inflytande vid lunchsituationen, och ett sätt att ge barn inflytande är att låta de ta mat själva ur karotterna och skålarna. Vid lunchen sitter flera barn tillsammans vid bordet vilket innebär att det finns goda möjligheter att barnen ser hur andra barn, till exempel tar mat ur karotter och skålar, för att sedan ta efter och göra likadant själva. Denna studie kan kopplas till Vygotskijs sociokulturella teori då den innebär att genom barns samarbete sker lärandet i form av upptäckande (Pramling Samuelsson och Asplund Carlsson, 2014, s. 52). Barn i interaktionen med andra barn, gör att de tar till sig ny kunskap som de sedan använder i andra sammanhang, enligt den sociokulturella teorin. Vi påverkas ständigt av varandra vilket kan ses som positivt med denna teori, vi påverkar gruppen samtidigt som vi själva påverkas av gruppen. Eftersom barn lär av varandra genom samspel, lär de sig även de eventuella förekommande negativa beteenden, vilket kan ses som en nackdel i den sociokulturella teorin (Björklund, 2009, s. 26). Andra negativa aspekter inom denna teori och som också kan utgöra ett hinder, i pedagogers arbete med barns inflytande, är brist på personal och för stora barngrupper (Arnér, 2006, s. 11).

4 METOD

I detta avsnitt redogör vi för vårt tillvägagångssätt vid datainsamlingen, och hur urvalet på de medverkande skedde. Vidare, förklarar vi studiens genomförande, och redogör för de etiska ställningstagande som gjorts samt vårt analytiska tillvägagångssätt.

4.1 Kvantitativ metod

I vår studie har kvantitativ observation och kvantitativ enkät används som metod för att få fram relevant data till resultatet. Kvantitativ metod är när forskare, till sin studie, samlar in numeriska data (Bryman, 2018, s. 198). Vidare används den kvantitativa metoden för att, som forskare, få svar på hur något är som det är. Forskningsfrågor i en kvantitativ metod, jämfört med en kvalitativ metod, har ett mer bundet svar. Det vill säga att inom den kvantitativa metoden får forskaren fram konkreta svar (Bryman, 2018, s. 215). För att åstadkomma bättre validitet och reliabilitet i en studie är en kombination av flera olika metoder att rekommendera (Stukát, 2005, s. 124). Utefter detta valdes observation och enkät ut som lämpliga metoder att använda sig av i denna studie.

4.1.1 Kvantitativ metod observation

Under fyra dagar genomfördes observationerna på de två utvalda förskolorna. En student observerade pedagogerna på förskola A och den andra studenten observerade pedagogerna på förskola B. Pedagogerna observerades i deras arbete med barns inflytande vid lunchsituationen. Observationerna genomfördes med hjälp av ett redan förutbestämt observationsschema (se bilaga 3), vilket ökar trovärdigheten då vi observerar samma fenomen. Antalet pedagoger som observerades var åtta stycken, fyra pedagoger från vardera förskola. Antalet barn vid borden under de fyra observationstillfällena var totalt 13 på förskola A och 25 på förskola B.

Att observera pedagogerna i deras arbete med barns inflytande vid lunchsituationen är för att undersöka vad pedagogerna egentligen gör, inte bara vad de säger att de gör. Observationerna skedde innan pedagogerna fyllde i enkäten och detta på grund av att inte värdera, bekräfta eller motbevisa pedagogernas arbete vid observationstillfällena. Det finns flera olika typer av observationer (Franzén, 2014, s. 62) och det som används i denna studie är en *icke deltagande* och *strukturerad* observation. Vid icke deltagande observation deltar inte observatören utan är i bakgrunden, förklarar Franzén vidare. Oavsett val av metod påverkas resultatet, men jämfört med deltagande observation finns möjligheten att observatörerna påverkar situationen mindre vid en icke deltagande observation. En strukturerad observation, förklarar Franzén, är uppbyggd på, i förväg, färdiga kategorier där observatören bockar av antalet tillfällen något sker, inom de kategorier som valts för att få fram relevant data. I vår studie skrev vi inte upp vad som sas under lunchen, utan vi bockade av antalet gånger pedagogerna genomförde något i det redan förbestämda observationsschemat. Användningen av observation som metod för datainsamlandet är en viktig grundpelare och signifikativt i vetenskapsteorin *positivism* och kan ligga till grund för att generera värdefull kunskap (Nehls, 2017, s.96; Åsberg, 2001, s.279).

4.1.2 Kvantitativ metod enkät

Efter observationerna delades enkäter ut till de deltagande pedagogerna (se bilaga 2). Att låta pedagogerna fylla i enkäterna var för att se hur de skattar sitt eget arbete med barns inflytande vid lunchsituationen. Enkät som datainsamlingsmetod, förklarar Arnqvist (2014, s. 109) kan användas vid studier där en större grupp medverkande personers synpunkter samlas in gällande en avgränsad frågeställning inom givet ämne. För att få en uppfattning om hur pedagogerna skattar att de arbetar med barns inflytande vid lunchsituationen valdes en kvantitativ enkät som metod i denna studie. Innan utdelning av enkät är det viktigt som forskare att vara förberedd. Det vill säga veta exakt vad som ska mätas och hur utifrån de syften som forskningen har (Ejlertsson, 2014, s. 47).

Enkäten i denna studie är av sluten karaktär, det vill säga den har fastställda svarsalternativ. Pedagogerna fick i enkäten kryssa i de förutbestämda svarsalternativ som överensstämde bäst i deras skattning i arbetet med barns inflytande vid lunchsituationen (Hjalmarsson 2014, s. 159).

4.2 Urval

Vi har valt att ge ut enkäter samt genomföra observationer på två olika förskolor i Västra Götaland. Vid genomförandet av denna studie har de två förskolorna, samt de pedagoger som blev tillfrågade att medverka, valts ut ur rent bekvämlighetsurval. Med bekvämlighetsurval menas att deltagarna väljs ut för att de är lätta att få tag i, nära till hands. Bekvämlighetsurval kan också vara ett val då forskningen ska ske inom en begränsad tid eller med en begränsad budget. De fördelar, och kanske de viktigaste, med att genomföra forskning utefter ett bekvämlighetsurval är att det är enkelt och snabbt och samtidigt billigt (Denscombe, 2018, s. 71).

I denna studie har pedagogerna på vår verksamhetsförlagda utbildning (VFU) tillfrågats, och vid samtycke deltagit i studien, vilket innebär att det är ett bekvämlighetsurval som gjorts. Förskolorna presenteras i studien som Förskola A och Förskola B. På avdelningarna som studien har genomförts är det barn vid åldrarna 2-5 år. Vid observationstillfällena satt det i genomsnitt tre barn vid borden på förskola A och på förskola B var det genomsnittliga antalet sex barn. Det totala antalet pedagoger som deltog, både i observation och enkät, var åtta stycken, fyra på vardera förskola, alla kvinnor. Pedagogerna på förskola A är mellan 31 och 64 år och på förskola B är pedagogerna mellan 28 och 54 år. På förskola A arbetar två förskollärare, en obehörig förskollärare samt en barnskötare och på förskola B tre förskollärare och en barnskötare. Pedagogernas yrkeserfarenhet på förskola A och B är mellan 3 och 35 år.

4.3 Genomförande

Under vår VFU började vi planera hur upplägget av studien skulle se ut. Detta för att sedan, i god tid, informera rektorerna på de två förskolorna om studiens innehåll och syfte. Det krävdes ett godkännande av rektorn på förskolan för att vi skulle kunna genomföra vår studie där. När vi fått rektorernas godkännande lämnade vi ut ett informationsbrev (se Bilaga 1) till de åtta tillfrågade pedagogerna som därefter, om de önskade, fick ge sitt godkännande till att delta i studien. Efter att enkät och observationsschemat godkänts av vår handledare på Högskolan i Borås, genomförde vi datainsamlingen till studien. Datainsamlingen skedde genom kvantitativ observation och enkät. Observationerna genomfördes på de två förskolorna under fyra dagar, en student på var förskola, en pedagog vid lunchbordet per dag. När observationerna var genomförda lämnades enkäterna ut till de åtta deltagande pedagoger. Pedagogerna fick information om att inte diskutera enkätens frågor och innehåll med varandra, då vi önskade få deras personliga skattning om sitt eget arbete gällande barns inflytande vid lunchen. Efter att all data samlats in, sammanställdes detta i tabellform för att få en tydligare översikt på hur pedagoger arbetar med barns inflytande vid lunchsituationen.

4.4 Forskningsetiska övervägande

Vid genomförande av en studie finns det en rad forskningsetiska överväganden att ta hänsyn till. Dessa har alla tagits i beaktning vid genomförandet av denna studie.

Det första och det viktigaste att ta hänsyn till är *informationskrav och samtyckeskrav*. Enligt Löfdahl (2014, s. 36) är det viktigaste inom forskningsetik det som handlar om informationskrav och samtyckeskrav. Med detta menas det att forskaren som ska genomföra en studie har skyldighet att informera om vad studien ska handla om, det vill säga dess, syfte samt metoden som kommer användas. Före studien startar ska rektorn på förskolan informeras om samt ge sitt godkännande till forskarens studie. Efter att förskolerektorn givit sitt godkännande, kan forskaren gå vidare, genom att ta kontakt med samtliga pedagoger som kommer delta i studien. Genom denna kontakt får pedagoger information om studiens syfte samt chans för att ge sitt samtycke till att delta. I vår studie är det pedagogerna, och inte barnen, som ska observeras vilket betyder att vi i detta fall inte behövde kontakta barnens vårdnadshavare för att få ett samtycke. Det som är viktigt att ha i åtanke, när forskaren ber om deltagarnas samtycke, är att informera respondenterna att deras identitet kommer vara anonym. En förutsättning, i vissa fall, för att en forskning ska godkännas av etikprövningsnämnder, är att uppgifter om deltagarna ska vara anonyma (Vetenskapsrådet, 2017, s. 41). Löfdahl (2014) skriver också om vikten till att informera samtliga deltagare, som vid tidigare tillfälle gett sitt samtycke till att delta i studien, att de kan när som helst avbryta sin medverkan utan att ge ytterligare förklaring.

Viktigt att tänka på är att de pedagoger som gett samtycke till sitt deltagande inte på något sätt får kränkas eller behandlas illa (Vetenskapsrådet, 2017, s. 12). När rektorerna på de två utvalda förskolorna givit sitt samtycke att genomföra denna studie informerades pedagogerna. De åtta utvalda pedagogerna fick information om studiens syfte och upplägg, att deltagandet var frivilligt och kunde avbrytas när som helst samt att deras identitet skulle vara anonym.

Vidare är *nyttjandekrav* ett forskningsetiskt begrepp att ta hänsyn till vid genomförande av en studie. Löfdahl (2015, s. 38) förklarar att det är viktigt att skydda deltagarnas integritet och identitet samt att den datan som samlas in endast används tills studiens syfte. Därför ska

datan, efter det att studien är klar, förstöras för att ingen annan än de som är behöriga ska få tillgång till det potentiellt känsliga material som har samlats in.

Vid genomförande av en studie ska även *trovärdighet, reliabilitet och validitet beaktas*. Löfdahl (2015, s 51) förklarar att trovärdighet och reliabilitet handlar om att forskaren endast använder fakta som den insamlade datan ger för att dra slutsatser, forskaren ska inte hitta på egna orsaker som förvränger resultatet. För att kunna analysera materialet ordentligt, och på ett rättvist sätt, är det viktigt att det finns tillräckligt med insamlad data. Av vår insamlade data går det inte att dra några slutsatser kring hur det ser ut generellt under lunchsituationerna på Sveriges förskolor utan visar enbart hur pedagogers arbete på de två förskolorna ser ut. För att få en bild av pedagogers arbete vid lunchsituationen ser ut generellt i Sverige hade det krävts en djupare och bredare forskning med bland annat fler deltagande pedagoger, fler förskolor och eventuellt fler metoder. Löfdahl (2015, s. 53) förklarar vidare att svaren som framställs i studien enbart används för att få svar på studiens frågeställningar och får inte tas ur kontext till något annat syfte.

För att få fram tillförlitligt och giltigt resultat användes både observation och enkät som metod. Observation som metod användes för att synliggöra *hur* pedagogerna arbetar med barns inflytande vid lunchsituationen. För att synliggöra hur pedagoger skattar sitt eget arbete inom detta användes enkät som metod. Dock går det inte med säkerhet att säga att resultatet i denna studie, skulle bli detsamma om observationerna skulle ske vid fler tillfällen eller om intervju hade valts som metod i stället för enkät.

4.5 Analys/bearbetning

På grund av den valda metoden, vilket var en kvantitativ metod, var bearbetningen av det insamlade materialet relativt okomplicerat. I vår kvantitativa metod användes numerisk data vilket medför att sammanställningen består av att räkna samman siffrorna. Det vill säga, vi räknade ihop x antal gånger något rapporterades, och analyserade detta utifrån studiens frågeställningar. Vid sammanställandet av observationen räknades alla gånger en handling utfördes samman för att få en totalsumma till frågeställningen. Dessa siffror sammanställdes sedan i en tabell vilket gav en tydligare översikt av den insamlade data (se tabell 1). Enkätsammanställningen utfördes på liknande sätt, det vill säga i tabellform, i vilken pedagogernas svar sammanställdes för en tydligare översikt av den insamlade data (se tabell 2-3).

5 RESULTAT

Här nedan sammanställs det insamlade materialet i form av tabell samt löpande text. Vidare diskuteras resultatet av tabellerna i form av löpande text.

5.1 Sammanställning av material; Observation

Här nedan redovisas sammanställningen av vår observation.

Tabell 1. Observation

Frågeställningar		Totalt antal gånger
Hur många gånger frågar pedagogerna vad barnen vill äta av maten som serveras?	Förskola A	30
	Förskola B	82
Hur många gånger uppmuntrar pedagogerna barnen till att ta mat själva?	Förskola A	14
	Förskola B	0
Hur många gånger lägger pedagogerna upp maten till barnen?	Förskola A	49
	Förskola B	172
Hur många gånger stoppar pedagogerna barnen att ta mat själva (i form av hjälpande)?	Förskola A	3
	Förskola B	0
Hur ofta lägger pedagogerna upp mat trots att barnen säger att de inte vill ha? På vilket sätt?		
Locker till att smaka	Förskola A	4
	Förskola B	19
Lägger upp mat på tallriken i alla fall	Förskola A	0
	Förskola B	0
Hur ofta frågar/samtalar pedagogerna med barnen om; tyckte du om maten?	Förskola A	7
	Förskola B	11
vill du ha mera/är du mätt?	Förskola A	36
	Förskola B	18
att de ska sitta stilla?	Förskola A	9
	Förskola B	23
att de ska äta?	Förskola A	8
	Förskola B	22
om annat som inte har med mat att göra?	Förskola A	18
	Förskola B	48

5.1.1 Sammanställning tabell 1

I tabellen ovan står det totala antalet gånger pedagogerna utförde en handling som kopplades ihop med frågeställningarna till observationerna.

På förskola A, frågade pedagogerna barnen om vad de ville äta av maten som serverades, totalt 30 gånger och på förskola B var det totalt 82 gånger. Antalet gånger som pedagogerna uppmuntrar barnen till att ta maten själva var, på förskola A, totalt 14 gånger. Det totala antalet på förskola B var 0 gånger. På förskola A, serverade pedagogerna mat till barnen, totalt 49 gånger, på förskola B var det totalt 172 gånger. Antalet gånger som pedagogerna stoppar barnen från att ta mat själva (i form av hjälpande), var på förskola A, totalt 4 gånger. Det totala antalet på förskola B var 0 gånger. Pedagoger som la mat på barnens tallrik trots att barnet sa nej, var på förskola A, i form av lockande, totalt 4 gånger. På förskola B i form av

lockande, totalt 19 gånger. Pedagoger som lägger upp mat på tallriken i alla fall, var på båda förskolorna det totala antalet 0.

Värt att åter notera är att det på förskola A var i snitt tre barn vid matbordet, medan motsvarande siffra för förskola B var sex. I ovanstående resultat så finns det en tydlig tendens i att agerandet på förskola B är mer för att barnen ska ta egna beslut och agera, förutom i en av frågorna som väsentligt skiljer sig åt. Vilket var frågan om pedagogerna uppmuntrade att barnen skulle ta mat själva.

När det kommer till samtal vid matbordet finns det olika sorters samtal och frågor som kan komma på tal. På förskola A frågade pedagogerna barnen om de tyckte om maten, totalt 7 gånger, på förskola B var det totalt 11 gånger. Antalet gånger som pedagogerna frågade barnen om de var mätta eller om de ville ha mera mat, var på förskola A totalt 36 gånger. Det totala antalet på förskola B var 18 gånger. På förskola A, blev barnen tillsagda att det skulle sitta stilla, totalt 9 gånger och på förskola B var det totalt 23 gånger. Antalet gånger pedagogerna sa till barnen att de skulle äta var, på förskola A, totalt 8 gånger. Det totala antalet på förskola B var 22 gånger. På förskola A samtalade pedagogerna med barnen om annat som inte handlade om mat totalt 18 gånger och på förskola B var det totalt 48 gånger.

5.2 Sammanställning av material; Enkät

Här nedan redovisas resultatet av vår enkät, uppdelat i tre delar.

Tabell 2. Vid servering

Frågeställningar		Aldrig	Sällan	Ofta	Alltid
Hur vanligt är det att du som pedagog frågar vad barnen vill äta av den mat som serveras?	Förskola A	0	0	2	2
	Förskola B	0	0	3	1
Hur vanligt är det att du som pedagog uppmuntrar barnen till att ta mat själva?	Förskola A	0	2	2	0
	Förskola B	0	1	3	0
Hur vanligt är det att du som pedagog lägger upp mat till barnen?	Förskola A	0	0	4	0
	Förskola B	0	0	3	1
Hur vanligt är det att du som pedagog lägger upp mat på barnens tallrik trots att de säger att de inte vill ha?	Förskola A	1	2	1	0
	Förskola B	1	0	2	1

5.2.1 Sammanställning tabell 2

I tabellen ovan står sammanställningen av enkätens första del, vilket handlar om, vid servering. Pedagogerna har i enkäten svarat på frågorna utifrån hur de själva arbetar. Antalet pedagoger som medverkade i enkäten var åtta stycken, fyra från vardera förskola.

På förskola A, gällande frågan “hur vanligt det är att du som pedagog frågar barnen om vad de vill äta av maten som serveras”, svarade 2 pedagoger ofta och 2 pedagoger alltid. På förskola B svarade 3 pedagoger ofta och 1 pedagog svarade alltid. När det kom till frågan “hur vanligt det är att du som pedagog uppmuntrar barnen till att ta själva”, svarade 2 pedagoger på förskola A sällan och 2 pedagoger svarade ofta och pedagogerna på förskola B svarade, 1 sällan och 3 ofta. På förskola A, gällande frågan “hur vanligt är det att du som pedagog lägger upp mat till barnen”, svarade alla 4 pedagoger ofta. På förskola B svarade 3 pedagoger ofta och 1 pedagog svarade alltid. När det kom till frågan “hur vanligt är det att du som pedagog lägger upp mat på barnens tallrik trots att de säger att de inte vill ha”, svarade 1 pedagog på förskola A aldrig, 2 pedagoger svarade sällan och 1 pedagog svarade ofta. Pedagogerna på förskola B svarade, 1 aldrig, 2 ofta och 1 alltid.

Resultatet mellan förskolorna visar ingen tydlig skillnad utan bägge visar en tendens åt att de är mer för att låta barnen fatta egna beslut och agera. Däremot så skiljer sig förskolorna åt på sista frågan, dock inte signifikant, där förskola A mer går i linje på barnens önskan, medan förskola B tvärtom.

Tabell 3. Vid måltiden (pedagogerna fick fylla i flera svarsalternativ)

Frågeställningar		Upprepar återkommande gånger att barnen ska smaka/äta	Uppmuntrar barnen till att smaka/äta	Barnen behöver inte smaka/äta	Lägger upp det barnen inte vill ha på tallriken	Annat vad?
Hur agerar du som pedagog då barnet inte vill smaka på något av det som serveras vid lunchen?	Förskola A	0	3	0	2	1 (a)
	Förskola B	0	4	2	1	2 (b), (c)
Hur agerar du som pedagog om ett barn inte vill äta av maten som ligger på tallriken?	Förskola A	0	2	2	-	1 (d)
	Förskola B	1	3	1	-	3 (e), (f), (g)
Hur agerar du som pedagog om ett barn inte vill äta <u>upp</u> sin mat på tallriken?	Förskola A	0	2	2	-	1 (h)
	Förskola B	0	3	2	-	4 (i), (j), (k), (l)

- (a) ”Säger till barnet att de kan smaka nästa gång”
 (b) ”Leker, lägger typ 3 pennor, och efter varje tugga som smakas, tas 1 penna bort.”
 (c) ”Uppmuntrar men tvingar aldrig oftast känner man ju sina barn så man vet hur man ska agera.”
 (d) ”Vill inte tvinga barnet att äta, har själv blivit tvingat på att äta när jag var liten.”
 (e) ”Uppmuntrar, att våga smaka, slicka, lukta på maten.”
 (f) ”Uppmuntrar en gång. Sedan behöver inte b. äta.”
 (g) ”Ibland kan de sitta och prata mycket och då får man påminna dem.”
 (h) –
 (i) ”Ibland. Jag tycker du tar 1 el 2 tuggor till.”
 (j) ”Om barnet säger att hen är mätt behöver hen inte äta upp, men om hen tagit mer mat bara för att det är ”kul” så vill jag att de äter upp.”
 (k) ”Uppmuntrar en gång. Sedan behöver inte b. äta.”
 (l) ”Ibland kan man locka med ”ta 4 skedar till så kan vi snart duka av.”

5.2.2 Sammanställning tabell 3

I tabellen ovanför står sammanställningen av enkätens andra del, vilket handlar om, vid måltiden. Pedagogerna har i enkäten svarat på frågorna utifrån hur de själva arbetar. Denna del av enkäten fick pedagogerna möjlighet att fylla i flera svarsalternativ. Antalet pedagoger som medverkade i enkäten var åtta stycken, fyra från vardera förskola.

Gällande frågan ”hur agerar du som pedagog då barnet inte vill smaka på något av det som serveras vid lunchen?”, blev svarsalternativet, upprepar återkommande gånger att barnen ska smaka/äta, inte ikryssat av någon pedagog på förskolorna. Svarsalternativet, uppmuntrar

barnet till att smaka/äta, blev ikryssat 3 gånger på förskola A och 4 gånger på förskola B. Svartalernativet, barnet behöver inte smaka, hade förskola B kryssat i 2 gånger. Svartalernativet, lägger upp det barnet inte vill ha på tallriken blev ikryssat 2 gånger på förskola A och 1 gång på förskola B. Svartalernativet annat, blev ikryssat 1 gång på förskola A och 2 gånger på förskola B.

När det kom till frågan “hur agerar du som pedagog om ett barn inte vill äta av maten som ligger på tallriken?”, blev svartalernativet, upprepar återkommande gånger att barnen ska smaka/äta, ikryssat 1 gång av förskola B. Svartalernativet, uppmuntrar barnet till att smaka/äta, blev ikryssat 2 gånger av förskola A och 3 gånger av förskola B. Svartalernativet, barnet behöver inte smaka/äta, blev ikryssat 2 gånger av förskola A och 1 gång av förskola B. Svartalernativet annat, blev ikryssat 1 gång av förskola A och 3 gånger av förskola B.

Frågan “hur agerar du som pedagog om ett barn inte vill äta upp sin mat på tallriken?”, blev svartalernativet, upprepar återkommande gånger att barnen ska smaka/äta, inte ikryssat av någon av förskolorna. Svartalernativet, uppmuntrar barnen till att smaka/äta, blev ikryssat 2 gånger på förskola A och 3 gånger på förskola B. Svartalernativet, barnet behöver inte smaka/äta, blev ikryssat 2 gånger på förskola A och 2 gånger på förskola B. Svartalernativet annat, blev ikryssat 1 gång av förskola A och 4 gånger av förskola B

Vid svartalernativet “annat, vad?” fick pedagogerna chans till att skriva egna svar och tankar kring frågan. Allt som pedagogerna har svarat står utskrivet under tabellen och det finns en tydlig linje i att försök görs att uppmuntra barnen till att äta/testa maten som är serverad, men att undvika att bli påtvingande.

Tabell 4. Samtal vid matbordet

Frågeställning. Hur vanligt är det att du som pedagog frågar/samtalar med barnen om;		Aldrig	Sällan	Ofta	Alltid
de tyckte om maten?	Förskola A	0	0	2	2
	Förskola B	0	0	2	2
de vill ha mera mat?	Förskola A	1	0	1	2
	Förskola B	0	0	1	3
att de ska sitta stilla?	Förskola A	0	1	3	0
	Förskola B	0	1	2	1
att de ska äta	Förskola A	0	1	3	0
	Förskola B	0	2	1	1
annat som inte har med maten att göra?	Förskola A	0	1	3	0
	Förskola B	0	0	1	3

5.2.3 Sammanställning tabell 4

I tabellen ovanför står sammanställningen av enkätens tredje del, vilket handlar om, samtal vid bordet. Pedagogerna har i enkäten svarat på frågorna utifrån hur de själva skattar att de arbetar. Antalet pedagoger som medverkade i enkäten var åtta stycken, fyra från vardera förskola.

På förskola A, gällande om de frågar barnen om “de tyckte om maten”, svarade 2 pedagoger ofta och 2 pedagoger alltid. På förskola B svarade 2 pedagoger ofta och 2 pedagoger svarade alltid. När det kom till om de frågar barnen om “de vill ha mera mat”, svarade 1 pedagog på förskola A sällan, 1 pedagog svarade ofta och 2 pedagoger svarade alltid. Pedagogerna på förskola B svarade 1 ofta och 3 alltid. På förskola A, gällande om pedagogerna säger till barnen “att de ska sitta stilla”, svarade 1 pedagog sällan och 3 pedagoger ofta. På förskola B svarade 1 pedagog sällan, 2 pedagoger ofta och 1 pedagog alltid. När det kommer till påståendet om pedagoger säger till barnen “att de ska äta” svarade 1 pedagog, på förskola A, sällan och 3 pedagoger svarade ofta. Pedagogerna på förskola B svarade, 2 sällan, 1 ofta och 1 alltid. På förskola A, gällande frågan om pedagoger samtalar med barnen om “annat som inte har med maten att göra” svarade 1 pedagog sällan och 3 pedagoger ofta. På förskola B svarade 1 pedagog ofta och 3 pedagoger alltid.

Resultatet visar på en tendens att pedagogerna ofta eller alltid stämmer av om barnen är nöjda med maten, men inte till lika stor grad fokuserar på att de ska sitta still eller äta. Mellan förskolorna var resultatet relativt likartat.

6 DISKUSSION

Här nedan diskuteras vårt resultat i studien, hur vårt resultat kan relateras till tidigare forskning, den teoretiska ramen, metoddiskussion samt didaktiska konsekvenser.

6.1 Diskussion av resultatet

Resultatet av vår undersökning på förskola A och på förskola B tyder på att pedagogerna arbetar på liknande sätt gällande barns inflytande vid lunchsituationen. Resultatet av observationerna är osäkra, och speglar möjligen inte hur det brukade te sig. Observationerna skiljer sig från vad pedagogerna svarar i enkäten. En anledning till detta kan vara att det vid observationstillfällena var omständigheter i form av förkylningar och feber på förskola A, som resulterade i att hälften av barnen var borta. Omständigheterna på förskola B var att det härjade en magsjukaepidemi, vilket medförde att rektorn på förskola B beordrade alla pedagoger att servera maten till barnen för att förhindra smittspridning. På grund av att rektorn beordrade pedagogerna att servera maten, kan vi anta att pedagogerna på förskola B i vanliga fall uppmuntrar barnen mer till att ta mat själva (se tabell 2). Genom att låta barnen ta mat själva får de möjlighet till inflytande över vad de vill äta av maten som serveras samt sin portionsstorlek. Skillnaderna mellan observation och enkät kan också handla om att pedagogerna i praktiken inte möjliggör inflytande vid lunchsituationen i samma utsträckning som de tror att de gör, eller skulle önska göra. Anledningarna till detta kan vara många, så som brist på tid och brist på personal, men är inte något föreliggande studie kan svara på.

Barn kan sägas få ett visst inflytande om pedagogerna, när de serverar maten, frågar barnen vad de vill ha på sin tallrik. Av de 49 gånger barnen blev serverade på förskola A, blev de tillfrågade 30 gånger om vad de vill ha av maten som serverades. I några fall bad barnen om mer specifik mat, till exempel "Kan jag få mer potatis?", vilket resulterade i att pedagogerna inte behövde fråga om vad barnen ville ha. Av de 172 gånger barnen blev serverade, på förskola B, blev de tillfrågade 82 gånger om vad de vill ha av maten som serverades. Liksom på förskola A, bad barnen på förskola B, också om specifik mat, vilket bidrog till skillnad i antalet gånger.

Vid sammanställningen framkom skillnad i observation och enkät, på förskola A, gällande om pedagogerna frågar barnen om de vill ha mer mat. Vid observationstillfällena frågade samtliga pedagoger barnen detta, men i enkäten är det en pedagog som kryssat i svarsalternativet "aldrig" på den frågan. Barn som har svårigheter att uttrycka sig verbalt kan i sådana fall gå miste om ytterligare en portion mat om inte pedagoger uppmärksammar barnens signaler och tecken på att han/hon vill ha mer mat.

Pedagoger på förskola A ger svar i enkäten som inte till fullo styrks i observationerna. I enkäten svarar två pedagoger att de ofta uppmuntrar barnen till att ta mat själva, men vid observationstillfällena visar det att endast en pedagog uppmuntrar barnen att ta själva och det sker vid 14 tillfällen jämfört med de 49 gånger pedagogerna lägger upp mat till barnen. På förskola B, svarade tre pedagoger i enkäten, att de ofta uppmuntrar barnen till att ta mat själva men observationen visar motsatsen, 0 gånger jämfört med 172 gånger som de serverade. Detta ponerar vi beror på den rådande magsjukaepidemin och rektors beordran. Enligt enkäten visar det att samtliga pedagoger skattar att de uppmuntrar barnen att ta mat själva, vilket vi kan ponera stämmer när dessa omständigheter inte råder.

På frågan ”hur agerar du som pedagog om ett barn inte vill äta upp sin mat på tallriken”, var det en pedagog som svarade ”om barnet säger att hen är mätt behöver hen inte äta upp, men om hen tagit mer mat för att det är ”kul” så vill jag att de äter upp”. Detta exempel synliggörs den makt pedagogen har gentemot barnen. Vem är det som bestämmer om barnet tar mat fler gånger för att det är ”kul”? Vem bestämmer att det är fel att ta mer mat för att det är ”kul”? I detta fall är det pedagogen som gör det. Vi däremot menar att barns lärande sker även då barnen tar mat för att det är ”kul”, som ovanstående pedagog uttryckte det.

Resultatet visar att pedagogerna, på båda förskolorna, samtalande med barnen om mat, vardagliga händelser samt barnens tankar och funderingar vid varje lunchsituation. Detta kan bidra till att barnen får komma till tals samt uttrycka sina tankar och funderar vilket kan kopplas samman med barns rätt till inflytande. Vidare har en pedagog på förskola A svarat i enkäten att han/hon ”sällan” samtalar med barnen om annat som inte har med maten att göra. Student 1 observerade att det var en pedagog som sällan samtalande med barnen men på grund av anonymitet i enkäten vet vi inte om detta är samma pedagog det berör. När det gäller samtal på förskola B så svarade pedagogerna i enkäten att de ”ofta” och ”alltid” samtalar med barnen, vid lunchsituationen, om annat som inte berör maten. Student 2 observerade att detta överensstämmer med vad pedagogerna svarat i enkäten.

6.2 Relevans till tidigare forskning

Syftet med vår studie var att synliggöra pedagogers arbete med barns inflytande vid lunchsituationen och att pedagogerna fick skatta sig själva med detta arbete. Det finns tidigare forskningar som är relevanta för vår studie, till exempel Johansson och Pramling Samuelsson (2001) och Munck Sundman (2013). De har forskat om barns inflytande vid måltider samt samtalen som sker vid borden. Resultaten de fick fram var att pedagogers förhållningssätt är en viktig aspekt i arbetet med barns inflytande, barn får inte inflytande om inte pedagogerna tillåter det. Lunchsituationen, menar vi, är ett moment där barns möjligheter till inflytande är höga. Det vill säga att det finns flera moment vid lunchsituationen där barn kan få utöva inflytande, till exempel att de får ta sin mat själva ur karotter och skålar eller att de själva får bestämma vad de vill ha att äta av maten som serveras.

Resultatet i vår studie visar att pedagogerna på förskola A och förskola B hade liknande arbetssätt gällande arbetet med barns inflytande vid lunchsituationen. Samtliga åtta deltagande pedagoger frågar barnen vad de vill ha av maten som serveras vilket tyder på att pedagogerna ger barn möjlighet att utöva inflytande gällande vad de vill äta av maten. Resultatet i observationerna och enkäterna skiljer sig något åt vilket vi ponerar beror på de omständigheter som rådde vid observationstillfällena. En av de skillnader som framkom var att tre pedagoger på förskola B svarade i enkäten att de ofta uppmuntrar barnen till att ta mat själva, men vid observationstillfällena visade det sig att barnen inte fick ta mat själva någon gång (se tabell 1). Skillnaderna mellan resultaten i enkäterna och observationerna kan vi också handla om att pedagogerna inte möjliggör barns inflytande i praktiken som de själva tror att de gör. Resultatet i denna studie kan stödjas till tidigare forskningsresultat då det är pedagogernas förhållningssätt som möjliggör barns rätt till inflytande. I likhet med tidigare forskare såsom Westlund (2011), Hamerslag (2013) och Johansson och Pramling Samuelsson (2001) valde vi observation som metod men också att lämna ut en enkät som pedagogerna skulle besvara. Vi valde dessa två metoder för att få möjlighet att observera hur pedagogerna praktiskt arbetat med barns inflytande vid lunchsituationen men också för att pedagogerna själva skulle skatta sitt arbete gällande det.

Det har tidigare forskats om på vilket sätt pedagoger i förskolan ger barn inflytande i de andra momenten som sker i förskolan, vilket också är relevant gentemot vår studie. Med det menar vi, är för att få en insyn i hur pedagogers arbete med inflytande kan skilja sig mellan den övriga tiden och lunchen. För att få en uppfattning om hur barns inflytande uttrycker sig vid moment utöver lunchsituationen ser ut, kopplar vi vår studie till Arnérs (2006), Hamerslags (2013), Emilsons (2006) och Westlunds (2011) tidigare forskning om barns inflytande under hela vistelsetiden på förskolan. På detta sätt gav det oss en tydligare bild på skillnader på arbetet med barns inflytande vid lunchen som med övrig tid. Då lunchen ofta glöms bort som ett moment där barns inflytande kommer väl till pass, har fokus lagts på detta i denna studie.

6.3 Teoretisk ram

Vygotskijs sociokulturella teori förespråkar att barn lär i samspel med andra, både med andra barn och med vuxna, vilket vi anser kan vara en viktig aspekt i pedagogers arbete med barns inflytande vid lunchsituationen. Barns lärande, genom samspel med andra, menar vi har kopplingar till deras inflytande. Vid lunchsituationen, eftersom det oftast sitter flera barn vid samma bord, finns det flera tillfällen där barn kan lära av varandra, vilket är i enlighet med den sociokulturella teorin. Låter pedagogerna barnen ta mat själva så ser barnen hur de andra barnen tar mat ur karotter och skålar och på så sätt utvecklar sin kunskap om hur de själva ska göra när de ska ta mat. Med detta anser vi att barnens möjlighet till inflytande ökas då de själva kan bestämma över samt ta egna beslut om vad de vill ha av maten som serveras.

Dock kan det uppstå hinder i pedagogers arbete med barns inflytande. Omständigheter som brist på personal och för stora barngrupper i förskolans utbildning, kan hindra tillgången för barn att utöva sin rätt till inflytande (Arnér, 2006, s. 11). Andra aspekter, som kan begränsa barns tillgång till inflytande, är de dagliga rutinerna såsom samling och vila då pedagoger inte agerar utifrån barnperspektivet utan utifrån vuxenperspektivet, vilket innebär att de önskemål barn har förbises (Eriksson, 2009, s. 207).

6.4 Metoddiskussion

Vid sammanställning av insamlad data kunde vi se för- och nackdelar med våra valda metoder. Fördelarna var att vi fick både se hur pedagoger arbetar med barns inflytande vid lunchsituationen och hur pedagogerna skattar sitt eget arbete med barns inflytande vid lunchsituationen. Detta genom de kvantitativa observationerna och enkäten. Nackdelarna var att vi eventuellt inte noterade information som låg utanför vårt förutbestämda omfång i det förberedda observationsschemat men som ändå kunde varit relevant för vår studie. En kvantitativ metod ger tydlighet kring antalet tillfällen en viss händelse inträffat, men kan dock vara begränsad i insamlandet av utförligare information som omger händelsen.

Vidare diskuterade vi, vid sammanställningen av datan, huruvida vi skulle studerat ur ett bredare perspektiv, haft fler frågeställningar samt om fler pedagoger skulle deltagit. Vi upplevde att tiden inte var tillräcklig för att genomföra en utförligare studie. Dock anser vi att vår studie gav oss tillräckligt med data utifrån vårt syfte och frågeställningar.

På grund av de omständigheter som rådde vid observationstillfällena diskuterade vi om studien hade gynnats av att observera vid ytterligare tillfällena. Utefter detta planerade vi att observera vid fler tillfällena men då magsjukaepidemin samt förkylningar var ihållande under en längre period fanns inte möjligheten till fler observationstillfällena. Upplägget med att observationerna var uppdelade på två förskolor, och respektive förskola observerades av var och en av oss gjorde det möjligt att öka omfattningen av observationsomfånget, men kan däremot vara en begränsning i att observationerna och noteringar fångades in på olika sätt. För att minska risken för diskrepans mellan observationsutförandet så träffades vi ofta för att planera inför, samt diskutera mellan tillfällena för att skapa ett gemensamt arbetssätt.

När det kommer till valet att utföra studien utefter bekvämlighetsurval, finns det både fördelar och nackdelar till detta. Fördelarna var att det underlättade för oss att ta kontakt med förskolorna, vi kände till miljön samt i förväg fann intresse för pedagogernas olika sätt att arbeta med barns inflytande vid lunchsituationen. Det sistnämnda framkommer, och synliggörs, dock inte på grund av de omständigheter som rådde. Nackdelar med ett bekvämlighetsurval är risken för att bli hemmablind samt risk att studien inte blir rättvist bedömd på grund av risken att i förhand döma pedagogerna i deras arbete med barns inflytande vid lunchsituationen.

Som forskare kan en fördjupning i ämnet genomföras, fler pedagoger kan delta och eventuellt fler metoder kan användas. Vidare kan pedagogerna observeras vid fler tillfällena för att få ett tydligare resultat gällande pedagogers arbete med barns inflytande vid lunchsituationen. I denna studie har pedagogerna endast observerats en gång vardera vid lunchen, vilket kan resultera att det inte blir ett fullständigt och tillförlitligt resultat. Även om vissa slutsatser kan dras av genomförd studie är det, med begränsning i åtta observationstillfällena och åtta insamlade enkäter, viktigt att vara återhållsam med graden av slutsatser i urvalets sammanhang, arbetets så kallade generaliserbarhet.

6.5 Didaktiska konsekvenser

Denna studie kan bidra till att belysa lunchsituationen som ett viktigt inslag i förskolans arbete för barns inflytande på förskolan. För att aktivt arbeta med barns inflytande vid lunchsituationen kan det rekommenderas att ge barnen möjlighet att ta sin mat själva samt låta deras röst bli hörda och accepterade gällande vad de vill ha av maten som serveras. Lunchsituationen anser vi är ett ypperligt tillfälle för barnen att föra samtal som utvecklar deras kognitiva tänkande, samtal som är utmanande där de får uttrycka sina tankar och åsikter. En *närvarande* pedagog är då väsentlig för att ge barnen chans till de sorters samtal, vilket kan bidra till att barns inflytande ökas (Massey 2004, ss. 229-230).

I förskolans läroplan (Lpfö18) finns det inte några mål gällande barns inflytande vid lunchsituationen. Måltiden framlyfts inte som ett särskilt inslag i förskolans verksamhet och omfattas därför inte av särskilda krav. Det betyder dock inte, enligt oss, att det inte är ett tillfälle som ska glömmas bort i arbetet med barns inflytande.

Som vi nämnde inledningsvis kan lunchsituationen ske rutinmässigt. Liksom i förskolans alla moment är lunchen ett viktigt inslag som inte ska förbises som ett tillfälle att låta barn få det inflytande de har rätt till. Av resultatet att döma tycks det som att barnen inte alltid fick det utrymme till inflytande av pedagogerna som är önskvärt. Detta synliggörs i pedagogernas arbetssätt vid observationstillfällena (se tabell 1). Däremot i enkätsvaren skattar pedagogerna

att de arbetar på annat sätt än vad som synliggjordes i observationerna. En påtaglig skillnad är att totalt fem pedagoger på de båda förskolorna, svarar att de ofta uppmuntrar barnen att ta mat själva men vid observationstillfällena får barnen endast ta själva vid 14 tillfällen. Detta kan jämföras med de totalt 221 tillfällen pedagogerna serverade barnen mat.

Pedagogerna skattar att de ofta eller alltid uppmuntrar barnen till att ta mat själva, vilket kan bidra till ökat inflytande, men frågan kvarstår dock varför detta inte synliggörs i deras arbetssätt vid observationstillfället.

7 REFERENSER

Arnér, Elisabeth (2009). *Barns inflytande i förskolan – En fråga om demokrati*. Lund: Studentlitteratur.

Arnér, Elisabeth (2006). *Barns inflytande i förskolan: problem eller möjlighet för de vuxna?* Lic.-avh. Örebro: Örebro universitet, 2006. Tillgänglig på Internet: <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:oru:diva-34987>

Arnvist, Anders (2014). Kvantitativ data- exemplet barns läsande. I Löfdahl, Annica, Hjalmarsson, Maria & Franzén, Karin (red.) *Förskollärarens metod och vetenskapsteori*. 1. uppl. Stockholm: Liber: ss. 104-120

Att utmana och stimulera barns utveckling och lärande i förskolan: en observationsstudie i fem förskolor. (2015). Stockholm: Skolverket
Tillgänglig på Internet: <http://www.skolverket.se/publikationer?id=3519>

Barnkonventionen: FN:s konvention om barnets rättigheter. (2009). Stockholm: UNICEF Sverige
Tillgänglig på Internet: <http://unicef-porthos-production.s3.amazonaws.com/barnkonventionen-i-sin-helhet.pdf>

Bergnehr, Disa (2019). Barnperspektiv, barns perspektiv och barns aktörskap- en begreppsdiskussion. *Nordisk tidskrift för pedagogikk och kritikk*. Vol. 5, s. 56.

Björklund, Camilla (2009). *En, två, många- om barns tidiga matematiska tänkande*. Stockholm: Liber

Bryman, Alan (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Upplaga 3. Stockholm: Liber

Danielsson, Sebastian G (2016). *Barnsyn*. <https://forskolan.se/barnsyn-da-och-nu/> [2019-12-17]

Denscombe, Martyn (2018). *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur

Ejlertsson, Göran (2014). *Enkäten i praktiken: en handbok i enkätmetodik*. 3. [rev.] uppl. Lund: Studentlitteratur

Emilson, Anette (2006). Young children´s influence in preschool. *International Journal of Early Childhood*; Dordrecht Vol. 39, Iss. 1, (2007): 11–38. Tillgänglig på Internet: https://www.researchgate.net/profile/Anette_Emilson/publication/225743944_Young_children's_influence_in_preschool/links/5654b0bd08aeafc2aabbf90a/Young-childrens-influence-in-preschool.pdf

Eriksson, Anette. (2009). Barns delaktighet i förskolan. I Sandberg, Anette (red.). *Med sikte på förskolan: barn i behov av särskilt stöd*. Studentlitteratur AB: Lund

Franzén, Karin (2014). Det yngsta barnet- exemplet matematik. I Löfdahl, Annica, Hjalmarsson, Maria & Franzén, Karin (red.) *Förskollärarens metod och vetenskapsteori*. 1. uppl. Stockholm: Liber: ss. 58-68

Hamerslag, Anette (2013). *Barns deltagande och delaktighet: projektarbete i en förskola med inspiration från Reggio Emilia*. Lic.-avh. Uppsala: Uppsala universitet, 2013. Tillgänglig på Internet: <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:637253/FULLTEXT01.pdf>

Hjalmarsson, Maria (2014). Enkäter till förskollärare. I Löfdahl, Annica, Hjalmarsson, Maria & Franzén, Karin (red.) *Förskollärarens metod och vetenskapsteori*. 1. uppl. Stockholm: Liber: ss. 157-165

Johansson, Eva & Pramling Samuelsson, Ingrid (2001). Omsorg - en central aspekt av förskolepedagogiken. Exemplet måltiden. *Pedagogisk forskning i Sverige*, 2001, 6 (2).

Johannesen, Nina och Sandvik Ninni (2009). *Små barns delaktighet och inflytande- några perspektiv*. 1. uppl. Stockholm: Liber

Löfdahl, Annica (2014). God forskningssed - regelverk och etiska förhållningssätt. I Löfdahl, Annica, Hjalmarsson, Maria & Franzén, Karin (red.) *Förskollärarens metod och vetenskapsteori*. 1. uppl. Stockholm: Liber: ss. 32-43

Massey, S. L. (2004). Teacher–Child Conversation in the Preschool Classroom. *Early Childhood Education Journal*, 31(4) (ss. 227-231).
<https://link.springer.com/content/pdf/10.1023%2FB%3AECEJ.0000024113.69141.23.pdf>

Munck Sundman, Ulrica (2013). *Hur barn gör måltid*. Licentiatavhandling Stockholm: Stockholms universitet., 2013. Tillgänglig på Internet: <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:611466/FULLTEXT01.pdf>

Nehls, Eddy (2017). *Studier av förändring, i rörelse: Förslag till kunskapsteori för ett hållbart samhälle*. Tillgänglig på Internet: <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1093037/FULLTEXT02.pdf>

Pramling Samuelsson, Ingrid & Asplund Carlsson, Maj (2014). *Det lekande lärande barnet i en utvecklingspedagogisk teori*. Stockholm: Liber.

Skolverket (2018). *Läroplan för förskolan (LPFÖ18)*. Tillgänglig på Internet: <https://www.skolverket.se/publikationer?id=4001>

Stukát, Staffan (2005). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur

Säljö, Roger (2014). *Lärande i praktiken: ett sociokulturellt perspektiv*. 3. uppl. Lund: Studentlitteratur

Vetenskapsrådet (2017). *God forskningssed [Elektronisk resurs]*.
https://www.vr.se/download/18.2412c5311624176023d25b05/1555332112063/God-forskningssed_VR_2017.pdf

Westlund, Kristina (2011). *Pedagogers arbete med förskolebarns inflytande: en demokratididaktisk studie*. Licentiatavhandling Malmö: Malmö högskola, 2011. Tillgänglig på Internet: <http://dspace.mah.se/handle/2043/12262>

Åsberg, Rodney (2001). Det finns inga kvalitativa metoder – och inga kvantitativa metoder heller för den delen. *Pedagogisk Forskning i Sverige*, 2001, 6 (4)

8 BILAGOR

8.1 Bilaga 1 – Informationsbrev till pedagoger

Pedagogers arbete med barns inflytande vid lunchsituationen

Hej!

Vi som genomför den här studien heter Helena Mellberg och Sara Olsson. Vi är två förskollärarstudenter som läser examenskurs på Högskolan i Borås.

I vårt examensarbete kommer vi att studera på vilket sätt pedagoger ger barn inflytande vid lunchsituationen. Syftet med denna enkät är att samla in data till vår undersökning som sedan sammanställs i en tabell. Resultatet kommer vi presentera i vårt examensarbete.

Din medverkan är anonym, du behöver inte sätta ut ditt namn eller annan identifikationsinformation. Ingen kommer att veta hur just du har svarat, informationen som du lämnar i enkäten kommer behandlas säkert och förvaras så att ingen obehörig har tillgång till den.

Din medverkan är frivillig och du kan avbryta din medverkan när som helst utan vidare motivering.

Om du har några frågor kan du kontakta oss via telefon:

Helena Mellberg ....

Sara Olsson ....

HÖGSKOLAN I BORÅS

8.2 Bilaga 2 – Enkät till pedagoger

Vid servering

Hur vanligt är det att du som pedagog frågar vad barnen vill äta av den mat som serveras?

- Aldrig
- Sällan
- Ofta
- Alltid

Hur vanligt är det att du som pedagog uppmuntrar barnen till att ta mat själva?

- Aldrig
- Sällan
- Ofta
- Alltid

Hur vanligt är det att du som pedagog lägger upp mat till barnen?

- Aldrig
- Sällan
- Ofta
- Alltid

Hur vanligt är det att du som pedagog lägger upp mat på barnens tallrik trots att de säger att de inte vill ha?

- Aldrig
- Sällan
- Ofta
- Alltid

Vid sällan, ofta och alltid, förklara anledningen till detta

Vid måltiden

Hur agerar du som pedagog då barnet inte vill smaka på något av det som serveras vid lunchen? (Fyll i samtliga svarsalternativ som du anser stämmer)

- Upprepar återkommande gånger att barnet ska smaka/äta
  - Uppmuntrar barnet till att smaka/äta
  - Barnet behöver inte smaka/äta
  - Läger upp det barnet inte vill ha på tallriken
  - Annat, vad?
-
-

Hur agerar du som pedagog om ett barn inte vill äta av maten som ligger på tallriken? (Fyll i samtliga svarsalternativ som du anser stämmer)

- Upprepar återkommande gånger att barnet ska äta
  - Uppmuntrar barnet till att äta
  - Barnet behöver inte äta
  - Annat, vad?
-
-

Hur agerar du som pedagog om ett barn inte vill äta upp sin mat på tallriken? (Fyll i samtliga svarsalternativ som du anser stämmer)

- Upprepar återkommande gånger att barnet ska äta
  - Uppmuntrar barnet till att äta
  - Barnet behöver inte äta
  - Annat, vad?
-
-

Samtal vid matbordet

Hur vanligt är det att du som pedagog frågar/samtalar med barnen om:

de tyckte om maten?

- Aldrig
- Sällan
- Ofta
- Alltid

de vill ha mera mat?

- Aldrig
- Sällan
- Ofta
- Alltid

att de ska sitta stilla?

- Aldrig
- Sällan
- Ofta
- Alltid

att de ska äta?

- Aldrig
- Sällan
- Ofta
- Alltid

annat som inte har med maten att göra?

- Aldrig
- Sällan
- Ofta
- Alltid

8.3 Bilaga 3 - Observationsschema

Hur många barn vid bordet?

Ålder på barnen?

Hur många pedagoger vid bordet?

Vad för mat?

Hur många gånger frågar pedagogerna vad barnen vill äta av maten som serveras?

Hur många gånger uppmuntrar pedagogerna barnen till att ta mat själva?

Hur många gånger lägger pedagogerna upp maten till barnen?

Hur många gånger stoppar pedagogerna barnen att ta mat själva (i form av hjälpande)?

Hur ofta lägger pedagoger upp mat trots att barnen säger att de inte vill ha? På vilket sätt?

Lockar/smaka:

Lägger upp mat på tallriken i alla fall:

Hur ofta frågar/samtalar pedagogerna med barnen om:

Tyckte du om maten?

Vill du ha mera/är du mätt?

Att de ska sitta stilla?

Att de ska äta?

Om annat som inte har med maten att göra?

HÖGSKOLAN I BORÅS

Besöksadress: Allégatan 1 · Postadress: 501 90 Borås · Tfn: 033-435 40 00 · E-post: registrator@hb.se · Webb: www.hb.se